

De nieuwe realiteit van superdiversiteit

Dirk Geldof over integratie, emancipatie en burgerschap

TERZAKE INTERVIEWT DIRK GELDOLF

Dirk Geldof is socioloog en lector aan het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen en de Karel de Grote-Hogeschool.

Op amper een halve eeuw tijd is onze samenleving met beperkte etnisch-culturele diversiteit geëvolueerd naar een samenleving van superdiversiteit. “Die nieuwe realiteit kan uitgroeien tot verdere polarisatie, maar kan de maatschappij ook versterken”, zegt Dirk Geldof. “Alles hangt af van hoe burgers en beleidsmakers met die nieuwe dynamiek omgaan.” In zijn boek ‘Superdiversiteit’ biedt Geldof nieuwe denkkaders en houdt hij een pleidooi om van integratie een positief verhaal van burgerschap te maken.

“Steeds meer steden evolueren naar ‘majority-minority cities’ waarin de meerderheid van de bewoners uit een brede waaier van minderheden bestaat. Wereldsteden zoals New York, Sao Paulo en Sydney zijn dit al lang. Vandaag behoren ook Brussel, Amsterdam en Rotterdam hiertoe. En morgen ook Antwerpen of Genk. Die toenemende diversiteit vertaalt zich in de aanwezigheid van meer nationaliteiten, meertaligheid, een groeiende religieuze diversiteit, diversiteit in migratiemotieven, in verblijfsstatuten, in sociaal-economische posities en diversiteit in en tussen gemeenschappen.”

TerZake: Waarom heeft u besloten om een boek te wijden aan dit thema?

Dirk Geldof: Deze situatie van superdiversiteit brengt een dynamiek met zich mee die onze steden fundamenteel verandert. Maar dit wordt door beleidsmakers en andere mensen nog onvoldoende begrepen. Met dit boek wil ik een aanzet geven om de complexiteit van de diversiteit binnen de diversiteit beter te begrijpen, om anders over integratie na te denken en om bewoners met wortels in migratie op een andere manier bij de samenleving te betrekken. We moeten vandaag namelijk geen beleid meer voeren gericht naar de ‘etnisch-

culturele minderheden' in een stad, maar daarentegen oog hebben voor de verschillende mengvormen en de meervoudige identiteiten binnen die superdiverse samenleving.

TerZake: Naima Charkaoui van het Minderhedenforum uitte op de voorstelling van uw boek nochtans haar twijfels over het gebruik van de term 'superdiversiteit'. Hoe koppel je dat aan de structurele ongelijkheid? Charkaoui vreest dat beleidsmakers zich gaan verstoppen achter het woord 'superdiversiteit' om zo geen structurele maatregelen te nemen met het argument dat 'ieder individu toch verschillend is'.

Dirk Geldof: Via het woord superdiversiteit wil ik mensen op een andere manier naar de werkelijkheid doen kijken. Want het is je kijk die je handelen stuurt, niet het woord op zich. Ieder woord is kwetsbaar. Ik wil duidelijk maken dat we socio-economische problemen niet mogen blijven culturaliseren. Wie beleid blijft voeren vanuit de witte meerderheid in de stad en blijft denken in wij-zij termen, mist de nieuwe realiteit van de stad waar steeds meer burgers meerdere identiteiten hebben. De structurele sociaal-economische achterstelling is onaanvaardbaar. Zo leeft 12 % van de autochtone bevolking in armoede tegenover 52 % van de landgenoten van Marokkaanse origine en 33 % van de landgenoten van Turkse en Oost-Europese oorsprong. Maar anderzijds zie je ook dat er veel etnisch-culturele jongeren van de tweede en derde generatie opklimmen op de sociale ladder, wél doorstromen naar het hoger onderwijs en een plek vinden op de arbeidsmarkt. Het is daarom belangrijk dat we de groepen die het moeilijk hebben beter ondersteunen en van integratie opnieuw een positief verhaal van burgerschap maken.

TerZake: Gaan politici vandaag op een verkeerde manier om met integratie?

Dirk Geldof: Als politici het over integratie hebben, dan bedoelen velen eigenlijk assimilatie. Men erkent de wortels in migratie en de meervoudige identiteiten van personen met een migratieachtergrond onvoldoende, terwijl dit net een belangrijke voorwaarde is voor integratie en voor hun betrokkenheid bij de samenleving. Door mensen met migratieachtergrond continu de boodschap te geven dat ze niet genoeg integreren, hou je die mensen voor een stuk buiten de samenleving. We moeten op zoek naar andere manieren om

integratie een volwaardige plek te geven. Belangrijk hierbij is respect hebben voor een aantal grondrechten en samenleven vanuit de motie van gelijk burgerschap, waarbinnen er plaats is voor ieders culturele eigenheid. Integratie is een wederzijds proces. We leggen vandaag heel veel verantwoordelijkheid op de schouders van migranten. En we vergeten dat integratie ook een verandering van de samenleving veronderstelt.

TerZake: U pleit voor een empowerende visie op integratie.

Dirk Geldof: Ik zet mij af tegen het assimilatiedenken waarbij men integratie en emancipatie wil afdwingen. Het geven van sancties bij afwezigheden in taallessen is een voorbeeld van de controlerende en disciplinerende manier waarop we vandaag met integratie omgaan. Terwijl we net moeten investeren in de dynamiek binnen vele groepen en gemeenschappen die maar al te graag willen werken, de taal willen leren en deel willen

“

Als politici het over integratie hebben, bedoelen velen eigenlijk assimilatie.

Dirk Geldof, 2013. 'Superdiversiteit. Hoe migratie onze samenleving verandert.' Uitgeverij Acco, 216 p., 22 euro

Dirk Geldof
 “Ik wil een aanzet geven
 om de complexiteit van
 de diversiteit binnen
 de diversiteit beter te
 begrijpen.”

We zien steeds vaker dat taalkennis niet meer als hefboom van emancipatie wordt gezien, maar als controle van integratie en integratiebereidheid.

uitmaken van onze samenleving. Vertrek daarbij van erkenning voor wat mensen al verwezenlijkt hebben in plaats van steeds de nadruk te leggen op wat er nog niet is bereikt. Werken aan integratie heeft voor een groot stuk te maken met welke ondersteuning en dynamiek je in gang zet binnen gemeenschappen, besturen en settings. De Nederlandse socioloog Maurice Crul laat in zijn onderzoek zien dat we die dynamiek voor een stuk laten liggen. Dynamiek en emancipatie leg je niet op, je faciliteert ze en ondersteunt ze.

TerZake: En hoe doe je dat, emancipatie faciliteren en ondersteunen?

Dirk Geldof: Er is niet één methode. We moeten een meersporenbeleid ontwikkelen. Zorg allereerst via de klassieke, structurele terreinen dat mensen volwaardige rechten hebben in de samenleving en kunnen opklimmen. Investeer in de woonkwaliteit, pak racisme en discriminatie aan op de huisvestingsmarkt en de arbeidsmarkt. Investeer in onderwijs, in die scholen, in

die wijken waar grote diversiteit aanwezig is. Daarnaast moeten we ook inzetten op participatie en politiek burgerschap. We moeten nadenken over hoe we mensen betrekken bij de samenleving en bij het verenigingsleven. En we moeten hierbij afstappen van onze afwachtende houding en acties ondernemen die aangepast zijn aan de diversiteit van de bevolking.

TerZake: Hoe zie je dat concreet?

Dirk Geldof: We moeten de manier waarop we communiceren voor een deel herdenken en meer op zoek gaan naar bruggen om groepen en mensen te betrekken bij de samenleving. Een meer evenredige aanwezigheid van medewerkers met etnische roots in een lokaal bestuur, een oudervereniging of het verenigingsleven is daarbij een meerwaarde. Niet om zich uitsluitend te richten naar de migranten, maar om voor een stuk de diversiteit binnen de verschillende organisaties te verankeren. Mensen met etnische roots kunnen de reflex creëren om communicatie af te stemmen naar verschillende groepen. Maar ook om mee na te denken over wat we samen kunnen organiseren, hoe we dit organiseren en ten slotte hoe we het communiceren naar alle bewoners. We moeten meer op zoek gaan naar bruggen om groepen en mensen te betrekken.

TerZake: Jozef de Witte sprak op uw boekvoorstelling over een deficit in het beleid en citeerde daarbij Geert Bourgeois: “Als ik niets kan verplichten, kan ik niets doen aan integratie”. Denk u dat dit ondersteunend en faciliterend werken binnen het huidige politieke klimaat mogelijk is?

Dirk Geldof: Op veel plaatsen nog niet. Hoe groter de diversiteit wordt, hoe meer angst en verkramptheid je ziet. En hoe meer men met integratie eigenlijk op assimilatie doelt. En op die manier vertraag je integratie. Superdiversiteit is op zich geen garantie voor een goede ontwikkeling van onze samenleving. Het kan uitgroeien tot verdere polarisatie, maar kan de maatschappij ook versterken. Welke richting we uitgaan, ligt voor een stuk aan hoe wij daar als burgers en beleidsmakers mee omgaan.

TerZake: In hoeverre is taalkennis een voorwaarde om te kunnen komen tot een gezamenlijk burgerschap?

Dirk Geldof: Taal is ontzettend belangrijk, zeker in een superdiverse samenleving. Kennis van de Nederlandse

taal is absoluut een hefboom voor emancipatie: op de arbeidsmarkt, in het onderwijs, om kinderen te ondersteunen op school ... Maar vandaag hebben we de neiging om een fetisj te maken van taal. We zien steeds vaker dat taalkennis niet meer als hefboom van emancipatie wordt gezien, maar als controle van integratie en integratiebereidheid. Dat mondt op den duur uit in een uitsluitingsmechanisme.

Dat taalkennis een voorwaarde zou worden voor het recht op wonen, is een brug te ver. Wanneer mensen na drie jaar niet voldoende Nederlands kunnen, duidt dit voor sommige OCMW's op onvoldoende integratiebereidheid en wordt hun uitkering stopgezet. En arbeidsrechtbanken gaan daar soms in mee. Ik vind dat je daarin moet diversifiëren. Als iemand met universitaire achtergrond na enkele jaren de taal niet kent, dan kan je je afvragen hoe dit komt. Maar als ongeletterde mensen voor de eerste keer een andere taal moeten leren, op latere leeftijd zonder schoolse ervaring, accepteer dan dat de taalkennis voor deze doelgroep basaal zal blijven.

TerZake: Maar waar ziet u dan een oplossing?

Dirk Geldof: Er is nood aan meer maatwerk en nieuwe methodieken om met taal om te gaan. Experimenteer met bijvoorbeeld sociale werksettings, via het OCMW, waar je mensen van bij de eerste weken opstelt in homogene taalgroepen en tegelijk laat werken. Je geraakt nooit aan werk als je eerst de taal moet kennen. Vaak moet men een lange tijd wachten op een cursus inburgering, om dan te moeten wachten om te kunnen deelnemen aan een cursus Nederlands, om zo met taalkennis kans te maken op een job. Zo wordt het wel een heel lang proces, en, tegelijk verwijt een deel van de samenleving dan deze mensen dat ze steunafhankelijk zijn.

TerZake: Bent u voorstander van meertalig onderwijs?

Dirk Geldof: Als je voelt dat taal vandaag een drempel is voor veel leerlingen die de capaciteit hebben om het te leren, dan heeft de samenleving de verantwoordelijkheid om uit te zoeken op welke manier we daarop kunnen inspelen. Meertalig onderwijs kan een oplossing zijn, maar hoeft zeker niet de enige te zijn. Er zijn de afgelopen jaren experimenten geweest dat wanneer een beperkt aantal vakken in andere talen zoals de moedertaal gegeven worden, het jongeren vooruit

kan helpen. Breidt die experimenten uit, meet dat en investeer er in als het werkt. Maar hou er tegelijk ook rekening mee dat een superdiverse klas van 20 kinderen met een verschillende achtergrond ofwel maatwerk nodig zal hebben, ofwel verdeeld zal moeten worden in kleinere klassen. Organisatorisch is meertalig onderwijs niet evident, maar hou tenminste dat debat open. Alles hangt af van de schoolcultuur, de brug tussen school en thuissituatie, de inhoud van de leerprogramma's, de diversiteit van het lerarenkorps.

TerZake: Wat hoopt u met dit boek te bereiken?

Dirk Geldof: Ik hoop dat het boek heel wat mensen zal doen beseffen dat superdiversiteit zeer snel evolueert. Ik hoop dat ik input bied om denkkaders te veranderen en beleidsmakers stimuleer om iets te doen aan de culturele achterstelling en meer open te denken over superdiversiteit en meertaligheid. Ten slotte hoop ik ook dat we komen naar een meer positieve kijk op die superdiversiteit. We zijn de laatste tien jaar ontzettend defensief en negatief gaan denken over die superdiverse samenleving, terwijl ze eigenlijk alleen maar diverser wordt. Je kan er dus beter positief naar kijken en er een open samenleving van empowerment van maken. Want de vraag is niet, willen we dit, maar hoe gaan we dat doen? (LS)

Wie beleid blijft voeren vanuit de witte meerderheid in de stad mist de nieuwe realiteit van de stad.